

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ines Cvelfer

(Ne)znanje o politiki in državi med mladimi

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ines Cvelfer

Mentor: red. prof. dr. Igor Lukšič

(Ne)znanje o politiki in državi med mladimi

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

(Ne)znanje o politiki in državi med mladimi

Zavest o družbi znanja je danes vse bolj vpeta med različna področja delovanja države. Postati na znanju temelječa družba, je cilj Evropske unije in za njegovo dosego, je bilo storjeno že veliko. V Evropski uniji in prav tako Sloveniji so vidne očitne spremembe na področju izobraževanja. Razumevanje, da je izobraževanje prva nujno osvojena stopnja v družbi znanja, torej obstaja. A raziskave o znanju politike in države med mladimi še vedno poročajo, o skrb vzbujajoči nizki stopnji znanja. Tovrstno znanje mladi potrebujejo za razumevanje in transformacijo v aktivnega državljana in najbolj učinkovito ga je pridobiti skozi edukacijo. Preverjanje konkretnega znanja na eni izmed osnovnih šol v Sloveniji s pomočjo anketnega vprašalnika ter primerjava rezultatov nacionalnih preizkusov znanja s področja politike in države bodo skozi pregled učnih načrtov, vsebin in ostalih dokumentov, ki se posredno dotikajo raziskovalnega vprašanja, prikazali jasno stanje domovinske in državljanske vzgoje v Sloveniji. Pri raziskovanju pa niso pozabljene niti smernice in priporočila navezana na slovenski prostor.

Ključne besede: znanje, družba znanja, mladi, politika, izobraževanje.

(Un)knowledge of the state and politics among young people

Awareness of the knowledge society is now increasingly clamped in different areas. There are clear changes visible in European Union and Slovenia also in the field of education studies. A survey of knowledge of the state and politics among young people, reported alarming low level of knowledge. Such skills young people need to understand and eventually transform in so called "the active citizen". Most efficient is to get this knowledge through the education. Verification of specific knowledge in one of the elementary schools in Slovenia with the help of a questionnaire and comparison of results of national tests in the field of politics and the state will be through review of curricula, content and other documents which show indirect connection with the research question, show clear status of patriotic and civic education in Slovenia. In the survey are not forgotten the guidelines and recommendations attached to the Slovenian space.

Keywords: knowledge, knowledge society, youth, politics, education.

Kazalo

1 UVOD	6
1.1 Cilji in namen	6
1.2 Teze in raziskovalna vprašanja	7
1.3 Metodologija in struktura	7
2 ZNANJE O POLITIKI IN DRŽAVI.....	8
2.1 Pojmovanje znanje.....	8
2.2 Znanje po Lizbonski strategiji 2000	9
2.2.1 Družba znanja	10
2.2.2 Odnos politike do znanja v Družbi znanja	11
2.3 Znanje med mladimi	13
2.3.1 Znanje o politiki in državi med mladimi.....	13
2.4 Izobraževanje mladih.....	15
2.4.1 Izobraževanje o politiki in državi	15
3 UGOTOVITVE ANALIZE ANKETNEGA VPRAŠALNIKA.....	18
3.1 Statistični pregled odgovorov na vprašanja.....	18
3.2 Ugotovitve glede na podane odgovore	19
4 SMERNICE IN ALTERNATIVE.....	21
4.1 Vključevanje vsebin v osnovnošolsko izobraževanje	23
4.1.1 Pri predmetu Domovinska in državljanska kultura in etika.....	24
4.1.2 Kot samostojni predmet	25
5 SKLEP	26
6 LITERATURA.....	28
PRILOGA: Anketni vprašalnik	33

SEZNAM KRATIC

BDP	Bruto domači proizvod
DČ	Države članice
DDE	Domovinska in državljanska kultura in etika
DDVE	Državljanska in domovinska vzgoja ter etika
DVE	Državljanska vzgoja in etika
EK	Evropska komisija
EU	Evropska unija
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
NPZ	Nacionalni preizkus znanja
OŠ	Osnovna šola
PI	Pedagoški inštitut
RIC	Državni izpitni center
SŠ	Srednja šola

1 UVOD

Živimo v družbi znanja, ki je ne samo glede na termin, temveč tudi v pomembnih dokumentih, dobila vidnejšo vlogo v zadnjem desetletju. Družba znanja je tista, ki je nasledila pojmovanja družba, katera smo poznali pod imeni informacijska, postindustrijska in postmoderna družba. Danes tako živimo v družbi znanja, ki se nanaša na opis nove dinamike industrijske rasti in družbenih sprememb. Razumljena je kot stanje, ki si ga prizadevamo vzpostaviti, za to pa je potrebna realizacija določenih ciljev (Kodelja 2012).

Družba se splošno oblikuje, ko nekaj generacij odraste, zaključi šolanje in se poda na samostojno pot. Danes rečemo, da s svojim znanjem in spretnostmi postanejo tržno blago, ki v družbi znanja med državami že postaja konkurenčno. Te generacije, ki so še danes mladostniki, bodo delavci javne uprave, proizvajalci kapitala, inovatorji ter prav tako tvorci politične sfere in političnih teles. Zaskrbljujoča je enormna številka mladih med petnajstim in štiriindvajsetim letom starosti, ki se ne izobražujejo in niso zaposleni. Kar sedem in pol milijona mladih; tistih, ki bodo leta 2020 glavni sooblikovalci družbe, nimajo stika z odnosom do znanja (Svet Evropske unije 2013). Ko govorimo o odnosu do znanja, govorimo o stališčih, vrednotah in dejstvih. »Ne le imeti jih, temveč jih razumeti, še bolje ustvarjati,« (Kodelja 2012) opozarjajo pedagogi in so sklepčni, da je potrebno narediti korak naprej. Sama pa sem vprašanje zastavila drugače. Ne bi morda politika v odnosu do mladih morala narediti korak naprej?

1.1 Cilji in namen

V Evropski uniji (EU) in v Sloveniji na splošno, smo bili zadnje desetletje deležni mnogih sprememb na področju izobraževanja. To je odraz ali posledica spremenjenih politično-ekonomskih usmeritev, ki še vedno strmi k večjemu zavedanju družbe o pomembnosti sprejemanja in posredovanja znanja. Najlažje in tudi najbolj učinkovito je znanje podajati v času odraščanja, torej se prav tako zdi najbolj primerno podajati znanje o politiki in državi v času šolanja. Šola kot institucija in učitelj kot predmet institucije sta namreč pomembna socializatorja mladim v procesu socializacije. Politično znanje mladih in nasploh njihov odnos do znanja danes še ne dosega standardov. Kar nekaj dokumentov EU navaja ta dejstva in opisuje možnosti za izboljšanje.

Cilj naloge je predstaviti dejansko stanje poznavanja politične in državne vsebine med mladimi. Predstaviti, kaj se o omenjenih vsebinah učijo pri pouku in kako se to odraža v njihovem razumevanju politike in države. Namen je tudi predstaviti ukrepe oziroma

izboljšave, ki bi povečale stopnjo znanja o politiki in državi med mladimi, in jih umestiti v okolje, v katerem živimo.

1.2 Teze in raziskovalna vprašanja

Nalogo bosta vseskozi spremljali vprašanja, koliko mladi sploh vedo o politiki in državi ter kakšen je njihov odnos do tovrstnega znanja. Skozi ti vprašanja ter številna podvprašanja bom poskušala ovrednotiti teze, da mladi o politiki in državi vedo premalo; da mladi v osnovni šoli (OŠ) v sklopu učnega procesa pri predmetu Domovinska in državljska kultura in etika (DDE) pridobijo premalo informacij in znanja; učitelji, ki predmet poučujejo pa bi se morali (do)izobraževati. Ta teza bo tudi napeljala na vprašanje po uvedbi samostojnega učnega predmeta za politične vsebine v OŠ ter do vprašanja, kdo naj bi znanje predaval. Podpreti želim tudi trditev, da mladi ob izbiri poklica oziroma nadaljnega izobraževanja v zadnjem razredu OŠ morajo imeti znanja o politiki in državi, ki sem jih preverila z anketnim vprašalnikom.

1.3 Metodologija in struktura

Diplomsko delo sestavljajo trije deli. Prvi je strogo konceptualni in opisni. Izhaja iz teoretičnih izhodišč, ki sem jih oblikovala glede na analizo sekundarnih virov. Ker so to viri, kjer so bili podatki predhodno zbrani in obdelani, sem morala paziti na njihovo interpretacijo ter se seznaniti s potekom zbiranja. Pri opisovanju in grajanju konceptualnega dela naloge je zaradi relevantnosti podatkov veliko pozornosti namenjeno metodi analize dokumentov. Pri obravnavi neosebni virov, predvsem uradnih dokumentov, sem se dotaknila tako tematske kot vsebinske analize. Prednost tovrstne analize pa je predvsem v spremljanju posameznega procesa skozi daljše časovno obdobje in prav tako v posameznem obdobju preučevanja, zato lahko prvi del opredelimo tudi kot longitudinalno študijo, pri kateri sem se vselej držala načel znanstvenega spoznanja.

Drugi, nekoliko krajši, del je empirični. Tukaj so uporabljeni primarni viri, saj sem za raziskovanje in ovrednotenje potrebovala večji nadzor nad zbiranjem in obdelavo podatkov. Podatke sem pridobila na študiji primera, ki mi bo v nadaljnjem raziskovanju služila kot pilotna študija. Moja študija primera je bila zelo ozka, vendar poglobljena. Vzorec, ki sem ga uporabila je sicer premajhen, da bi rezultate znanstveno lahko posplošila na celotno populacijo, vendar sem za potrebe osebnega raziskovanja in za potrebe te naloge vzorec vseeno posplošila na populacijo mladih. Kot metodo spraševanja sem uporabila anketni

vprašalnik, kjer sem v kratkem času dobila veliko število respondentov. Vprašalnik je bil anonimen, njegova obdelava je bila hitra. Vprašanja so bila strukturirana po principu odprtega tipa, vendar pa sestavljena tako, da je bil pravilen zgolj en odgovor. Sicer bi zaprti tip vprašanj prinesel enostavnejšo obdelavo, a s podanimi odgovori bi morda napeljevala na pravilni odgovor ali pa bi bilo pravih preveč odgovorov glede na naključno izbiro. Z odprtim tipom sem želela izražanje njihovih znanj in stališč, ki sem jih ovrednotila s pravilno in nepravilno. V nekaj vprašanjih sem dopustila možnosti in preučila, ali respondenti vedo vsaj en del pravih odgovorov. To je bilo predvsem pri vprašanjih, ki so zahtevali točen datum in leto. Delno pravilno je bilo, če je bila navedena samo letnica ali samo datum. Zadnji del naloge je ponovno konceptualno obarvan. Empirično pridobljeni podatki so tukaj ovrednoteni in povezani z analizo sekundarnih virov. Prevladovala je analiza pravnih dokumentov predvsem v obliki smernic, navodil in ciljev, ki sem jih povezala z interpretacijo rezultatov anketnega spraševanja in posplošitve na obravnavano populacijo, mladino.

2 ZNANJE O POLITIKI IN DRŽAVI

»Še preden spoznamo resnico, moramo vedeti, kje ta sploh je oziroma kje biva« (Hegel 1807). Tako je tudi z znanjem o politiki in državi. Če pod znanje razumemo stališča, vrednote in odnos ali pa le povezano celoto informacij, je potrebno narediti vse, da bo še posebej, znanje o politiki in državi imelo pozitiven pristop. Že Kant je menil, da sta znanje ter vzgoja za svobodo, toleranco, demokracijo in odgovornost, utemeljena v humanistični etiki, osnovna pogoja za razcvet človekove svobode, pomembne za srečno družbo in uspešno državo (Kant v Prunk 2006).

2.1 Pojmovanje znanja

Znanje razumemo kot celoto podatkov in informacij, ki se nam vtisnejo v zavest ali katere si posameznik vtisne v zavest (SSKJ). V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) se definicija nadaljuje »vtisne v zvest z učenjem, študijem«. Učenje je uporabljeno še v vsaj pet razlagah pomena znanja v SSKJ. Torej se znanje v splošnem razume v povezavi z učenjem in izobraževanjem. Znanje in izobraževanje se kot pojma v korelaciji pojavljata že od antike naprej. Že Platon v Zakonih (1982) piše o splošni izobrazbi, ki posameznika ne vodi le k vrlini, ampak prav tako k spoznanju resnice (Platon 2004, v Kodelja 2010). Aristotel pa zagovarja svobodno izobrazbo in graja države, ki tega ne spodbujajo. Človek se torej mora izobraževati, ker tako dosega višje odličnosti, znanje(a), ki pa je osnova za človekovo

dejavno življenje (Aristotel 1988, v Kodelja 2010). Spodbujanje k iskanju znanj, ki bi človeku omogočala razvoj svobodnega duha in ga pripravljala za življenjske naloge, so omenjene tudi v helenističnem obdobju, pri Rimljanih in v srednjem veku. Trdimo lahko, da iz te tradicije izhajajo že v 20. stoletju moderne liberalne študije (liberal studies), ki pa opozorijo na polemiko razumevanja znanosti in znanja. Če lahko znanost definiramo glede na njene trditve, pa gre pri znanju predvsem za dvoje: znati in vedeti. Da lahko govorimo o znanju, je potrebno tako vedeti, kako je nekaj narejeno in tudi znati odgovoriti na vprašanje, zakaj je temu tako. Znanje je spoznanje, da stvar je in hkrati vedenje, zakaj ta stvar je. Tako je bilo tudi v novejši zgodovini izobraževanje razumljeno le kot delček, s katerim se gradi znanje. Kot eno izmed možnosti ali orodij za učenje, vedenje – znanje. Izobraževanje je v definiciji bil tisti končni proces, ki se je začel z obiskovanjem osnovne šole (OŠ) in dejavnostmi v njej.

2.2 Znanje po Lizbonski strategiji 2000

Nekoliko drugačen pomen znanja je Evropski uniji določila Lizbonska strategija (Lizbonska strategija 2000), ki želi evropsko gospodarstvo vzpostaviti na temelju znanja. Znanje je torej ključno in ni le cilj izobraževanja, kot smo ga tradicionalno razumeli, temveč je od leta 2000 naprej izobraževanje le sredstvo za doseg cilja - znanja (Gril 2013). Z znanjem bi tako vzpostavili konkurenčno, dinamično in na znanju temelječe gospodarstvo in z njim posameznike, ki bi v njem delovali. Prenova se dotika ekonomskega, okoljskega in, za nas najpomembnejšega, družbenega področja.

Na družbenem področju se kažejo prenove predvsem pri drugačnem razumevanju pojmov učenje in izobraževanje ter večjemu poudarku na tako imenovanem vseživljenjskem učenju. Vseživljenjsko učenje je tisto, ki naj bi omogočilo oziroma udeležilo družbo (Autor 2013). Z njegovim udeležanjem se bo povečala stopnja inovativnosti na vseh področjih, sploh v gospodarskem, družbenem in političnem življenju. Udeležanje tega pa ne pomeni le neprestano slediti razvoju, temveč nenehno narekovati razvoj. Razvoj se v »učeci se družbi« razume kot nuja evolucijske nadgradnje (povzeto po Strategija vseživljenjskega učenja v RS 2007). In kot smo že omenili, vseživljenjsko učenje pojmuje učenje in izobraževanje ločeno. Učenje in izobraževanje sta sorodni dejavnosti s pomembnimi razlikovanji, ki se jih za razumevanje celotnega koncepta, ki ga prinaša Lizbonska strategija, moramo zavedati.

Izobraževanje

V slovenski Strategiji iz leta 2007 lahko povzamemo definicijo, da sta vloga in dejavnost posameznika pri izobraževanju določeni od zunaj. Lahko ju nadzorujemo, usmerjamo. Opredeljena je od zunaj, normirana, strukturirana in ustrezno nadzorovana. V praksi torej izvajana pri pouku in preko ustrezno izobraženega pedagoga npr. učitelja, profesorja. Gre za namensko delovanje na posameznika izključno zaradi potrebe po pridobivanju znanja.

Učenje

Pri učenju pa se izpostavlja bolj antropološki kontekst, ki presega zgoraj opisan družbeno-namenski kontekst in v ospredje postavlja posameznika. Učenje (opredeljeno v Strategiji) je individualistično in individualizirajoče ter temelji na potrebah posameznika in njegovih individualnih dejavnostih. Učenje je širše, zajema ne v naprej določene teme in ni vedno podano s strani stroke. Označuje ga večja avtonomnost posameznika, delimo pa ga lahko v organizirano in priložnostno.

Učenje in izobraževanje tudi po zastavitvi ciljev za novo razumevanje znanja ostajata sorodna pojma. Nikakor pa ne v podrejenosti. Izobraževanje ni več le sredstvo za učenje in učenje ni le organizirano. Tako tudi vsak proces učenja ni vsak proces izobraževanja, saj se velika mera znanja ne da izobraziti, zlahka pa se je naučimo. Pojma sta kompleksnejša kot ju dojemamo, opozarja Kodelja (2008), in le preučitev dokumentov ter delovanje po smernicah EU bo spremenilo človekovo percepcijo in utrdilo zavedanje o pomembnosti in različnosti pojmov.

2.2.1 Družba znanja

Družba znanja je tisto več od postindustrijske, informacijske, storitvene družbe; je tisto nekaj, s čimer bomo ustvarili boljšo prihodnost. »Družba znanja – knowledge society (angleško), na znanju utemeljena družba je izraz, ki se je uveljavil v novejšem času, še zlasti v kontekstu evropskih gospodarskih, raziskovalnih, izobraževalnih in socialnih politik« (Terminološki slovar vzgoje in izobraževanja). Uporablja se tudi izraz »knowledge age«. V Sloveniji celo »držna Slovenija«.

Lizbonska strategija obljublja družbo, kjer je znanje, v vsej svoji globini in širini, na prvem mestu, kjer je ljudem omogočeno kreativno delo, izražanje svojega osebnega in delovnega potenciala in družbo, ki ima trajnostno odgovorni odnos do okolja (Autor 2013, 16). Tovrstno družbo naj bi na začetku enaindvajsetega stoletja potrebovali »zaradi vedno več izzivov, ki

napovedujejo temeljito prestrukturiranje sveta, kot ga poznamo danes,« so zapisali na straneh, takrat imenovanega Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. V Sloveniji so se, najverjetneje zaradi privlačnosti novega pojmovanja in same strategije, poigrali z začetnimi deli obeh besed in tako ob DRužbi ZNAnja opazimo poimenovanje DRZNA Slovenija. V sklopu pripravljanja državljanov in državljanek za tako imenovano Drzno Slovenijo je bila leta 2011 sprejeta tudi resolucija o Nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020. Slovenija torej družbo znanja predvsem želi izoblikovati skozi izobraževanje.

Drugi pa so mnenja, da je zahteva po taki družbi zgolj želja, ki si jo Evropska unija (EU) želi za povečanje ekonomske trdnosti. Zgaga (2008) se dotakne razmišljanja, ali ni morda EU to družbo zastavila le za izboljšanje ekonomski potreb ter ali naj nemara družbe, ki so obstajale pred zdajšnjo družbo znanja, označimo kot temelječe na neznanju. Ameriški in britanski sociologi Lane, Drucker, Cohen so o konceptu družbe znanja pisali že v šestdesetih letih dvajsetega stoletja. S konceptom označujejo predvsem spremembe, ki so se zgodile v dojemanju in organiziranju dela ob prehodu v postindustrijsko družbo (Autor 2013). Seveda ne smemo kar tako obiti opazke, da diskurz, o katerem razpravljamo, nima nikakršne povezave z gospodarstvom in ekonomijo. Z družbo znanja, ali ko »znanost dobi svojega potrošnika,« (Autor 2013, 20) bodo ljudje uspešnejše delovali v gospodarstvu, ki upravlja z družbo znanja. Svetovno gospodarstvo je tisto, ki je nahranilo sleherni družbo v zgodovini, nič drugače ni z družbo znanja. Velika prednost pa je ta, da se ne le en vladajoči, temveč Unija tega zavedajo in delujejo v smeri, ki slehernemu omogoča postati dober član družbe znanja.

Lizbonska strategija 2000 in kasneje njena revizija Nov začetek za Lizbonsko pogodbo 2005, sta odlično predstavili koncepte ter vpeljali smernice, kako in na kakšen način naj se lotimo vzgoje (novih) članov družbe znanja. Osrednji koncept je prav gotovo vseživljenjsko učenje, ki v ospredje postavlja tako učenje kot izobraževanje. Izobraževalne ustanove še nikoli niso imele tako odločilne vloge za posameznika in za družbo kot ravno v družbi znanja. Po drugi strani pa se še nikoli niso soočale s tako veliko nemotiviranostjo za osvajanje novega znanja, kot se danes (Brle in Trunk Širca 2010).

2.2.2 Odnos politike do znanja v družbi znanja

Znanje je javno dobro in mora biti dosegljivo vsakomur. In dokler množice po svetu ne bodo imele enakih možnosti dostopati do izobrazbe, znanje ne bo znanje, temveč le kup nepovezanih informacij. (Beck 2009; Kodelja 2013) Z globalizacijo, delovanjem EU in vse

večjo povezanostjo in odvisnostjo različnih delov sveta se občutno veča tudi nabor informacij. Danes živimo v »nepregledni množici informacij« (Kodelja 2013, 42) in politika je že ugotovila, da so informacije lahko sredstvo za produkcijo znanja, ne pa znanje samo po sebi. Zato v družbi znanja, ki je na najbolj laičen način razložena ravno v političnih dokumentih, politika potrebuje posameznike, ki ne le, da se bodo dobro znašli v poplavi informacij, temveč da bodo sposobni kritičnega mišljenja in razsojanja. Le tako bodo v družbi znali ločiti pomembne informacije od nepomembnih in to uporabili za reprodukcijo znanja. V družbi znanja je namreč pomembno »blago, ki se kupuje in prodaja« (Beck 2009, 17) in njegova vrednost je, tako kot od vsakega drugega blaga, odvisna od njegove uporabnosti in dobičkonosnosti.

Ker je Lizbonska pogodba visoko pomemben politični dokument bom v svojem delu posplošila, da vse, kar je opredeljeno v Lizbonski strategiji, ki je recimo temu njena izpeljanka, stvar politike oziroma odnos, stališče politike do omenjenega. Odnos politike do znanja strmi k ideji visoko konkurenčnega in na znanju temelječega gospodarstva. Cilj je bil tovrstno gospodarstvo ustvariti do leta 2010. Po analizi ciljev Lizbonske strategije sta le dve državi EU na dobri poti. Vendar pa so bolj kot ciliji zanimivi strateški ukrepi in spremembe, ki jih je politika v ta namen uvedla. Večji poudarek in tudi proračun so dobile raziskave. Tudi Slovenija si je zadala cilj povečati delež javnih sredstev za raziskave in razvoj na 1 odstotek bruto domačega proizvoda (BDP), vendar ji to ni nikoli uspelo. Zgodil se je še bolj črni scenarij, in sicer leta 2012 z varčevalnimi ukrepi, ki so prizadeli ravno področje »produkcije in prenašanje znanja: znanost in šolstvo« (Kodelja 2013, 45). Da je potrebno dodeliti več sredstev in dajati večji poudarek na znanost in izobraževanje, kar je po napovedih Lizbonske strategije tisto, kar nas bo rešilo, je o(b)stala utopična misel v podzavesti, tema mnogih razprav ter zapis kot cilj ali uredba mnogih dokumentov. Nismo pa je realizirali, ne le v naši državi, temveč skoraj povsod po Evropi. Torej je odnos politike do znanja, v družbi, ki temelji na znanju, podoben hlinjenju, da v to verjamemo, v dejanjih pa to vero opustimo. Odnos politike do znanja v družbi znanja je torej dvoumen, na deklarativni ravni se kaže motiviran, pozitiven odnos, v udejanjanju pa zaničevalen in brezpredmeten. Če ravno politika ne bi osnovala toliko dokumentov, kjer je opredeljena pomembnost znanja in izobraževanja, bi nemara zaključila, da politika ne razume pomembnosti. Tako pa politika še več kot razume, se je celo zaveda, a za izboljšanje odnosa do znanja ne naredi dovolj.

2.3 Znanje med mladimi

Poudarek na znanju in izobraževanju mladih je dajal že Aristotel s svojim zapisom »Zakonodajalec mora največjo pozornost usmeriti v izobraževanje mladine.« (Aristotel v Kodelja 2010, 22) Z zakonodajalcem je mislil na državo, ta lahko in pa mora poskrbeti, da bo znanje med mladimi ena glavnih stvari, s katero se bodo ukvarjali. Država mora mladim načrtovati pot do znanja. Ponuditi jim mora možnosti izobraževanja in jih spodbujati k učenju. Prav tako jim mora razkriti, zakaj je znanje nujna točka na agendi mladih.

V družbi znanja, v kateri pa danes živijo mladi in so praktično nosilci njenih nastavkov ustvarjenih v preteklem desetletju, znanje še vedno ni njihova primarna skrb. Nizko zavedanje o potrebi znanja in nujnosti izobrazbe in učenja sta skrb vzbujajoči. Delno zaradi tega in delno zaradi preureditve na področju izobraževanja z različnimi načrti, reformami, preoblikovanimi dokumenti in drugačnimi cilji, so leta 2013 na Pedagoškem inštitutu izvedli študijo, s katero so preučevali socialne predstave o znanju, analizirali trende v odnosu do znanja ter naredili pregled šolskih dokumentov in učbenikov. Študija Odnos do znanja v družbi znanja je pokazala velik razkol med mladimi o predstavi in stališči do znanja. Več kot 15,5 odstotkov dijakov je do znanja popolnoma nemotivirano in znanja ne ceni. Okoli 40 odstotkov vprašanih, tako dijakov kot študentov, pa ima do znanja tako imenovan pragmatičen odnos. To pomeni, da so bolj privrženi znanju, ki se lahko takoj uporabi (neposredno uporabnemu znanju), vse manj pa jih zanimajo temeljna znanja. Prav tako okoli 30 odstotkov vprašanih dijakov verjame, da znanje v družbi sploh ni cenjeno. (vir: Raziskava Odnos do znanja v družbi znanja)

Razdeljena predstava o znanju je mišljena predvsem z njihovimi stališči, zaznavami in vedenjem. Podatki kažejo, da se je »družbena klima, v kateri je znanje razvrednoteno oziroma nepomembno in necenjeno,« (Novičnik PI 2003) že prenesla na mlade. Neopredeljenost in nezanimanje prikazujeta odsotnost zanimanja za znanje med mladimi. Prav tako pa je znanje za njih vedno manjše merilo za uspeh v življenju (Gril in drugi 2013).

2.3.1 Znanje o politiki in državi med mladimi

Pridobivanje podatkov o stopnji političnega znanja med mladimi je sploh na ravni EU zelo priljubljena dejavnost. Od leta 1994 so bile opravljene mnoge raziskave oziroma mednarodne študije. Ker je strokovni kritični pregled študij zapisan v raziskovalnem poročilu za projekt Državljanstvo v novi dobi (Turnšek Hančič in Neubauer 2011), se bom pri opisu in vrednotenju stopnji oziroma širini znanja o politiki in državi med mladimi navezovala na njihove izsledke.

Znanje o politiki in državi si mladi predstavljajo zgolj kot upoštevanje pravnih norm, spoštovanje zakonov ter poudarjanje lojalnosti svojemu narodu in državi. Zaradi slednjega je v marsikateri državi napačno dojemljiva azilna politika in odnos do migrantov. Vsaka raziskava ponudi različne podatke, ki kažejo, da mladi še vedno niso prevzeli širšega koncepta politike, in sicer da aktivna participacija že pred volilno pravico ponuja možnost sprememb. Pod aktivno participacijo pa je mišljeno zbiranje informacij, njihovo umeščanje v prostor in čas, kritično presojanje o njih in prevzemanje vrednot ali ustvarjanje lastnega odnosa. Torej potrebujejo čim več znanja, da pa bi to dosegli, je potrebno znanje podajati ne le na formalni ravni, temveč tudi izven. Raziskave kažejo, da je pridobivanje tovrstnih znanj še vedno zamejeno zgolj v izobraževalnih institucijah. Visoka stopnja nezaupanja institucijam je prav tako posledica neznanja o njihovem delovanju in namenu obstoja. Skratka opažena je apatičnost do te teme, v nekaterih izsledkih omenjajo tudi prezir. Kot razlogi so navedeni: pomanjkanje aktualizacije, slabi didaktični pripomočki, nekredibilnost predavateljev oziroma nujno (do)izobraževanje ter zapostavljanje politične pismenosti, ki je na primer v Veliki Britaniji opredeljena kot tretja najpomembnejša spretnost, ki jo posameznik pridobi v mladosti.

V Sloveniji znanje o politiki in državi med šoloobveznimi preverja Državni izpitni center (RIC), in sicer v sklopu Nacionalnega preizkusa znanja (NPZ). Vsebine, ki vsebujejo teme o politiki in državi preverijo pri predmetu Domovinska in državljanska kultura in etika (DDE), pred 1. 9. 2013 pa se je predmet imenoval Državljska in domovinska vzgoja ter etika (DDVE). V zadnjih desetih letih so znanje preverjali trikrat: leta 2009, 2012 in 2015. In ker naloge od učenca zahtevajo poglobljeno razumevanje predmetnih vsebin in samostojno interpretacijo le-teh z uporabo medpredmetnih povezav, odstotek doseženih točk pa je nekaj več kot polovičen, imajo mladi polovično razumevanje konceptov delovanja pravne države, aktivnega sodobnega državljanstva in demokracije (Karba 2013). Kljub prizadevanj za izboljšanje znanja na tem področju in točno za Slovenijo zapisanim obvezam, v dokumentih kot so Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji 2005, Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju 2011, prenovljen učni načrt za DDE 2011, ... se rezultati znanja s področja politike in države med mladimi v Sloveniji ne dviga temveč stagnira in celo pada. Prvo leto državnega preverjanja znanja so bili učenci 62 odstotni, tri leta kasneje 58,5 odstotni, ob zadnjem preverjanju znanja pa 46 odstotni.¹ Znanje mladih o tej temi je tudi po

---

¹ Podatki povzeti iz Letnega poročila o izvedbi NPZ

mednarodnih merilih ravno okoli povprečja, pri dotičnih razumevanjih politike pa celo pod povprečjem.

2.4 Izobraževanje mladih

Izobraževanje postaja vse bolj pomembno področje politike z vidika družbenega in ne le individualnega razvoja. Vendar pa raziskovalci Pedagoškega inštituta (PI) pri analizi učnih načrtov ugotavljajo, da prevladuje izpostavljanje znanja za individualni razvoj, močno zapostavljeno pa je znanje, ki bi bilo koristno družbenemu razvoju. Tukaj se pojavi eno izmed vprašanj izobraževalne politike, katera so sploh znanja, ki jih je treba posredovati. Izobraževalni sistem je vselej temeljil na tem, da je (Barle in Trunk Širca 2010) šola poznala potrebe učencev, izobraževalna vsebina pa je bila neke vrste zagotovilo, da učenci to dosežejo. Vse preveč je bilo pragmatizma in poudarjanja, da bodo to znanje potrebovali, da bodo to znanje lahko uporabljali kot orodje. Znanje se tako v sodobnem času vse pre pogosto znajde v položaju, da se lahko legitimira le s tem, da je ali da postane instrumentalno znanje. Takšno dojemanje je posledica tega, kot razloži Kress (2006, v Barle 2007), da se v sodobnih družbah navezanost med družbenim okoljem in šolo vse bolj zaostre. Mlajše generacije ne priznavajo percepcije znanja, kot jo opisujejo starejše. Ravno zaradi drugačnega dojemanja se učnih vsebin ne more več predavati zgolj na podlagi potreb. V sodobni družbi ne vemo, kakšna znanja bodo mladi potrebovali (Kress v Barle 2007). Podajati moramo temeljna znanja, saj kot navajata Young in Muller (2007, v Barle in Trunk Širca 2010, 29) »Izobrazba po svoji naravi ni le funkcionalna moč, ampak je moč analitičnega, to je kritičnega prepoznavanja in preseganja.« Od temeljnih znanj pa se mladi distancirajo predvsem zaradi neznanja o njihovi uporabnosti. Če torej tretjina sodelujočih v raziskavi Odnos do znanja v družbi znanja stavi na uporabna znanja, je naloga izobraževalnih ustanov in izobraževanja nasploh, da jim predstavi tudi t.i. uporabnost temeljnih znanj.

2.4.1 Izobraževanje o politiki in državi

Izobraževanje o politiki in državi se s prepoznavanjem barv slovenske zastave in tonov himne prične že v vrtcih. Velik poudarek je v OŠ, in sicer pri predmetih Družba ter DDE. V srednji šoli pa učni načrti razen razumevanja zgodovinskih dejstev pri predmetu Zgodovina in sociološkem razumevanju terminov pri Sociologiji, politika in država nista posebej vključeni v izobraževanje. V SŠ sta temi raziskovanja vključeni v neformalnem izobraževanju, ki se izvaja preko projektov in je v prvi vrsti odvisno od pripravljenosti izvajanja institucije ter motiviranosti dijaka.

2.4.1.1 Osnovna šola

V OŠ politika in država najdeta svoje mesto konkretno v dveh obdobjih, ki pa se ne stikata. Predmet družba se izvaja v četrtem in petem razredu, predmet DDE pa v sedmem in osmem razredu devetletnega obveznega šolanja. V prvi triadi devetletne osnovne šole se sicer še izvaja predmet Spoznavanje okolja, vendar končno poročilo Državlanske in domovinske vzgoje v Sloveniji ugotavlja (Haček 2008), da operativni cilji ter predlagane vsebine kažejo na nizko stopnjo vključenosti vsebin s širšega področja domovinske vzgoje, zato tega predmeta ne bom vključila v svojo obravnavo.

Družba

Učni načrt za predmet družba, ki je bil sprejet na Strokovnem svetu Republike Slovenije za splošno izobraževanje leta 1998 in bil nekoliko posodobljen v letih 2010 in 2011, učenca spodbuja k razvijanju stališč in vrednot v okviru državlanske in domovinske vzgoje ter vzgoje za demokracijo in človekove pravice. Bolj kot razlago terminov, dejstev in delovanja spodbuja pozitiven odnos do države in domovine. Učenci so na tej stopnji stari devet in deset let. Starosti primerna je tudi vsebina. Cilj je spodbuditi pozitiven odnos, ki je osnova za nadaljnje učenje.

Domovinska in državljanska kultura in etika

Predmet je dobil kar nekaj posodobitev in sprememb. Leta 1999 se je imenoval Državljanska vzgoja in etika (DVE), učni načrt je bil sestavljen iz obveznih in izbirnih tem. Kot pravi opis predmeta, je predmet zasnovan tako, da se učenec sreča predvsem s tistimi temami, ki zadevajo njega in njegovo vraščanje v posameznih družbenih skupinah, v drugem letu pa prevladujejo teme, ki zadevajo presojo posameznika o problemih širše (globalne) skupnosti (Državljanska vzgoja in etika 2000). Avtorji evalvacijske študije Razvoj državlanske vzgoje v Republiki Sloveniji tako ocenjujejo, da je učni načrt za predmet vsebinsko preobsežen. Veliko je takšnih vsebin, ki v državljansko vzgojo sploh ne sodijo ali pa je njihova povezanost s političnimi temami le površinska, zgolj nakazuje na povezanost. V kolikor želimo v OŠ izobraževati o politiki in državi tovrsten učni načrt ni primeren, saj je »učni načrt za splošno družboslovje« (Šimenc in drugi 2011).

Leta 2008 je bil sprejet učni načrt, ki je spremenil ime predmeta v Državljanska in domovinska vzgoja ter etika (DDVE). Namen prenove je bil jasnejša definicija vsebin ter

vsebine približati političnemu in družbenemu kontekstu. Kritični pregled potrjuje izpolnjen namen, opozarja pa na »strokovne zadrege« in »pojmovne nedorečenosti« (Šimenc in drugi 2011, 106–112), ki se kažejo v nestrokovni opredelitvi definicij, primanjkljaju ključnih tem politične pismenosti in popolni izpad tem, ki se dotikajo gospodarstva. Razlog za to pa pripisujejo tudi nesodelovanju strokovnjaka z ustreznimi kompetencami pri sestavljanju učnega načrta. Kljub pomanjkljivostim pa je v učnem načrtu mogoče zaslediti predvidena znanja. Ki jih preverjal in jih zahteva tudi evropski modul raziskave International Civic and Citizenship Education Study (ICCS).

Zadnja vsebinska prenova učnega načrta je bila leta 2011. Zastavljen cilj je bil medpredmetno povezovanje oziroma poznavanje učnih načrtov drugih predmetov, saj so »nekateri cilji vsebine (DDE) umeščeni v učne načrte vseh predmetov vseh razredov OŠ in se v vsakem razredu nadgrajujejo« (Državljanjska in domovinska vzgoja ter etika 2011). V tem učnem načrtu je za prvo leto poučevanja (7. razred) še vedno moč opaziti zgolj spoznavanje pojmov in pridobitev znanja, ki ustvarja pozitivni odnos do vsebin politike in države. V 8. razredu, torej drugem letu poučevanja pa so vsebine in operativni cilji veliko bolj jasno zapisani, in od učenca konkretno zahtevajo znanje političnih in narodnih vsebin, dodano je tudi celovito poglavje o financah, delu in gospodarstvu. Zaradi trditve, da je predmet vpeljan v predmetnik šele v zadnjem desetletju dvajsetega stoletja in da je v tem času področje državljanjskega izobraževanja v širšem evropskem in tudi svetovnem prostoru doživelo in še doživlja, preporod ter da se je in se to odraža tudi v Sloveniji (Karba 2013), je sprememba Zakona o OŠ prinesla spremembo imena, ki je v veljavo vstopilo 1. 9. 2013.

2.4.1.2 Srednja šola

Za razliko od OŠ pa v srednjih šolah (SŠ) v naboru predmetov ne obstaja takšen, kjer bi vsebine o politiki in državi imele prostor. Sicer je res spodbujeno medpredmetno povezovanje, vendar tako specifične teme ne more poučevati le zgodovinar, sociolog, geograf ali slovenist. Pri pregledu učnih načrtov za srednje šole je tako vredno izpostaviti poglavje Odločanje v skupnosti pri predmetu Sociologija, ki od dijakov zahteva poznavanje povezanosti med močjo odločanja v skupnosti in politično oblastjo, poznajo načela delovanja moderne države ter značilnosti in dileme demokracije (Sociologija 2008). Na primanjkljaj političnih in državnih vsebin v izobraževanju so opozorili tudi udeleženci konference o participaciji otrok in mladostnikov, ki je bila na sedežu Državnega zbora RS in je vključevala tako osnovnošolsko, kot srednješolsko mladino ter visoke politične goste iz RS. Kot eno

najpomembnejših zahtev so navedli uvedbo učnega predmeta, ki bo omogočal pridobivanje znanj in spretnosti za aktivno državljanstvo in demokracijo. Kot podporo tej zahtevi, so navedli še podatek, da smo ena zelo redkih držav EU, ki v SŠ nima samostojnega predmeta ter da bo ob možnosti »učenja se o politiki« imeli mladi večje zanimanje ter več aktivne participacije v skupnosti (Zapis ugotovitev ter priporočil in sklepov konference o participaciji otrok in mladostnikov 2014).

3 UGOTOVITVE ANALIZE ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

V sledečem sklopi bom predstavila ugotovitve, ki sem jih pridobila skozi analizo anketnega vprašalnika². To ne bo klasična interpretacija anketnega vprašalnika in opisna predstavitev numeričnih rezultatov, temveč le predstavitev ugotovitev, ki so relevantne za moje raziskovalno vprašanje. Vprašalnik sem izključno za potrditev svojih tez³ sestavila na osnovi vsebin iz učbenika DDE za 8. razred. Želela sem namreč pridobiti podatke, koliko znanja učenci, stari trinajst let, pridobijo skozi obstoječ predmet DDE, ki se izvaja eno uro tedensko oziroma 35 ur letno. Anketni vprašalnik je izpolnilo 71 devetošolcev, torej tistih, ki so se o vsebinah učili leto prej in tistih, ki so se v času preverjanja znanja morali odločiti o svoji nadaljnji poklicni oziroma izobraževalni poti. Moja trditev je namreč, da mora mladostnik, ki se odloča o nadaljevanju svojega izobraževanja, poznati odgovore na naslednja vprašanja.

3.1 Statistični pregled odgovorov na vprašanja

N = 71

1. *Kateri je najvišji pravni akt v Republiki Sloveniji?*

PRAVILNO: 1   NEPRAVILNO: 70

2. *Kdaj je Slovenija postala samostojna republika?*

PRAVILNO: 17   NEPRAVILNO: 39   PRAVILNO LE LETO: 15

3. *Kdaj je bila sprejeta Ustava Republike Slovenije?*

PRAVILNO: 0   NEPRAVILNO: 68   PRAVILNO LE LETO: 3

4. *Kdo ima volilno pravico v Sloveniji?*

---

² Anketni vprašalnik dodan kot priloga

³ Teze so opisane v poglavju 1.2 Teze in raziskovalna vprašanja

PRAVILNO: 13   NEPRAVILNO: 9

LE ENO (ali državljan ali polnoleten): 49

5. *Kdo je predsednik:*

a) *države Republike Slovenije?* PRAVILNO: 61   NEPRAVILNO: 10

b) *vlade Republike Slovenije?* PRAVILNO: 25   NEPRAVILNO: 46

c) *državnega zbora?*   PRAVILNO: 1   NEPRAVILNO: 70

6. *Koliko poslancev ima parlament?*

PRAVILNO: 17   NEPRAVILNO: 55

7. *Katere tri veje oblasti poznamo?*

PRAVILNO: 1   NEPRAVILNO: 69

LE ENO ALI DVE NAŠTETI: 1

8. *Katera je himna Republike Slovenije?*

PRAVILNO: 66   NEPRAVILNO: 5

9. *Kakšen volilni sistem uporabljamo v Republiki Sloveniji?*

PRAVILNO: 0   NEPRAVILNO: 71

10. *Katera je bila prva, uradna slovenska denarna valuta?*

PRAVILNO: 51   NEPRAVILNO: 20

11. *Katera denarna valuta je uradna danes?*

PRAVILNO: 64   NEPRAVILNO: 7

12. *Zakaj se je denarna valuta zamenjala, spremenila?*

PRAVILNO: 51   NEPRAVILNO: 20

3.2 Ugotovitve glede na podane odgovore

Ključno za poznavanje politike in države med mladimi bi seveda moralo biti v prvi vrsti poznavanje nastanka in delovanje države, v kateri živijo. Vendar o začetku njenega nastanka, torej o samostojnosti Republike Slovenije ve le 24 odstotkov. Tudi letnice nastanka

samostojne RS se spomni le 21 odstotkov, torej manj kot polovica učencev zadnjega razreda zna umestiti samostojno RS v časovni okvir.

Za delovanje države so pomembne pravne norme, človekove pravice in temeljne svoboščine. V učbeniku Državljska in domovinska vzgoja ter etika 8, avtoric Paule Karba in Nataše Jesenko, je večkrat omenjeno, kje je vse to delovanje zapisano. Pa vendar nihče izmed vprašanih ni znal navesti točnega datuma sprejetja ustave, le 4 odstotki pa so pravilno zapisali leto sprejetja ustave. Ker je prav tako kar 70 učencev ali 98,8 odstotkov odgovorilo, da ne vedo, kateri je najvišji pravni akt RS, lahko sklepamo, da učenci ne vedo, kaj vse je zapisano v slovenski Ustavi in da celotno delovanje države temelji na njej.

Ker bodo učenci, danes že dijaki, čez dve ali tri leta postali del volivcev v RS bi se od njih pričakovalo, da vedo, kdo sploh ima volilno pravico v Sloveniji, zato sem preverjala tudi to vprašanje. Popolni odgovor, torej da so to polnoletni državljani RS, je podalo 18 odstotkov vprašanih, 69 pa jih je odgovorilo, da mora biti zadoščeno ali le pogoju polnoletnosti ali le pogoju državljanstva. Ker bodo dotično ti mladi v veliki večini volili že na naslednjih parlamentarnih volitvah, bi se od njih pričakovalo, da bodo seznanjeni z volilnim sistemom, po katerem volimo. Nihče od vprašanih ni navedel večinskega ali vsaj proporcionalnega sistema, ki bi ga prav tako štela kot pravnega. V odgovorih pa se je največkrat pojavljal odgovor demokratični volilni sistem ter »sistem s škatlo in listom«. Razlago slednjega si znam tolmačiti zgolj po tem, da so opisovali dejansko fizično obliko sistema. Odgovor demokratični volilni sistem pa menim, da je slaba razlaga pomena demokratičnega s strani predavatelja tj. učitelja. Glede na tolikšno stopnjo neznanja o volitvah, sem pričakovala neznanje ali ne vedenje o številki poslancev, ki so voljeni v parlament. Točen odgovor pa je vedelo skoraj 23 odstotkov. Če ostanemo pri instituciji, je zaskrbljujoč podatek, da je le ena oseba vedela, kdo je predsednik državnega zbora, pa čeprav aktualni predsednik Milan Brglez prihaja iz kraja, kjer je bila izvedena anketa. Za predsednika vlade se zanima 35 odstotkov, medtem pa 14 odstotkov še vedno ne ve, kdo je aktualni predsednik države. Če ostanem znotraj države in pri 97 odstotkih tistih, ki niso znali naštetih niti ene veje oblasti, ista večina Slovenijo naslavlja kot demokratično in samostojno državo. V učnem gradivu pa je Slovenija opredeljena kot ustavno pravna država.

Del vprašanj je bil nekoliko bolj splošnega tipa, ampak še vedno so izhajala izključno iz učnega gradiva. Vendar pa bi mladostnik lahko te podatke pridobil iz vsakodnevnega življenja. 93 odstotkov je takoj prepoznalo himno RS, trije odstotki vprašanih manj je prav tako pravilno navedlo uradno denarno valuto evro. Visok delež vprašanih, 72 odstotkov, je

znalo navesti tolar ali SIT kot prvo slovensko denarno valuto in prav tako znalo opredeliti, zakaj se je valuta spremenila.

Glede na rezultate anketnega vprašalnika na OŠ Zreče, kjer so sodelovali učenci devetega razreda, ki so prav tako pisali NPZ iz predmeta DDE, predmeta čigar učbenik sem uporabila za sestavo vprašanj, so rezultati vprašalnika za potrebe diplomske naloge krepko pod povprečjem slovenskih rezultatov NPZ. Učenci na OŠ Zreče o politiki in državi imajo nekaj več kot četrtino znanja, ki ga so ga prejeli pri predmetu, medtem ko ima povprečni slovenski devetošolec glede na rezultate NPZ sicer skoraj polovico znanja o predavani vsebini, ki ponuja znanje o politiki in državi. Vendar za razliko od rezultatov anketnega vprašalnika, ki je preverjal znanje izključno o politiki in državi, je v rezultate NPZ vključeno še razumevanje človekovih pravic, gospodarstva, verstev ter življenja v skupnosti.

Zadnji NPZ je bil 2015 preverjen prvič po prenovi in preimenovanju predmeta DVE v DDE. Kritične točke, ki so izpostavljene v analizi preizkusa NPZ za leto 2012⁴ so se pokazale pri znanju učencev o pravni državi, utrjevanju temeljnih predmetnih pojmov in konceptov kot so: človekove pravice, demokracija, pravna država, ustava, državljska odgovornost, multikulturalnost in medkulturalnost, mednarodni dokumenti, načeli argument moči in moč argumenta, politična stranka, nenasilni načini postavljanja zahtev ... (Kerba 2013). Glede na zastavljanje novih ciljev s preimenovanjem predmeta je bila odprava tovrstnega nerazumevanja ali kritičnih točk logična, vendar pa izsledki ankete in tudi nizka povprečna ocena nacionalnega preverjanja kažejo drugače. Zastavljeni so bili novi cilji, preoblikovani načini in vsebine podajanja znanja, znanje pa je še vedno le oziroma komaj zadostno.⁵

4 SMERNICE IN ALTERNATIVE

Hitro spreminjajoče se politično-ekonomske usmeritve ter izzivi, ki jih prinaša razvoj, vplivajo tudi na izobraževalno politiko. Tukaj si bomo morali zastaviti cilje, ki bodo prinašali odgovore na vprašanja: Kako dvigniti izobrazbeno raven prebivalstva in usposobljenost delovne sile? Kako preseči težave, ki jih povzroča demografska slika, in sicer staranje populacije? Kako oblikovati ustrezno politiko vključevanja za imigrante? Kako preseči socialno polarizacijo – povečevanje neenakosti in revščine pri določenih delih prebivalstva, zmanjšanje socialne mobilnosti in za Evropo dokaj visoko stopnjo otroške revščine? (Barle in Trunk Širca 2010)

---

⁴ Končno poročilo Analize preizkusa NPZ za leto 2015 še ni javno dostopno.

⁵ Če privzamemo, da v OŠ za oceno zadostno potrebujemo osvojenih vsaj 50 %.

Za boljšo preglednost bom predstavila odgovore, ki so jih institucije EU in RS že pripravile in se že izvajajo kot odgovor na prvo zastavljeno vprašanje ter vprašanja povezana s krepitvijo znanja, ki bo pripeljalo do glavnega cilja EU po letu 2000, postati konkurenčno, dinamično ter na znanju temelječe gospodarstvo na svetu.

Lizbonska strategija

Pomlad novega milenija je prinesla nov strateški dokument, ki vsebuje zagotovila, kako postati konkurenčno, dinamično ter na znanju temelječe gospodarstvo na svetu. V strategiji je opredeljenih pet ciljev. Četrty cilj, da manj kot 10 odstotkov mladih opusti šolanje in vsaj 40 odstotkov oseb med 30. in 34. letom zaključi visokošolsko izobraževanje, se nanaša konkretno na predmet proučevanja v tej nalogi. Posredno pa se nujnosti znanja mladih o političnih in državni vsebinah, nanaša tako cilj po dosegu višje stopnje zaposljivosti mladih po 20. letu starosti, cilj namembe treh odstotkov BDP EU za naložbe v raziskave, razvoj in inovacije ter zadnjega cilja, zmanjšanje števila revnih in socialno izključenih. Za dosego ali vsaj približek vseh teh ciljev je potrebno začeti pri mladih državljanih.

Nov začetek za Lizbonsko strategijo

Nov strateški dokument kot odgovor na petletno dobo uveljavljanja Lizbonske strategije, je leta 2005 ponudil bistvene prednostne naloge, ki so opredeljene kot: vlaganje v znanje in inovacije ter vzpostavitev privlačnega poslovnega okolja, ustvarjanje več in boljših delovnih mest ob ohranjanju socialne kohezije ter poudarek na fleksibilnosti trga dela. Veliko se omenja tako imenovan prost pretok znanja ter države članice (DČ) spodbuja k oblikovanju nacionalnih načrtov za vlaganje v ljudi v smislu spodbujanja k izobraževanju ter izboljšanju osnovnih bralnih spretnosti. Nov začetek je služil kot pospeševalni dokument in kot odgovor, da »Lizbonska strategija dosega rezultate. Ustvarja rast in delovna mesta. Za Evropo in evropske državljane pomeni pomoč pri njihovem uspešnem delovanju v dobi globalizacije. S to strategijo je Evropi zagotovljena skupna, pragmatična gospodarska agenda, ki v celoti upošteva nacionalne razlike. Storiti je treba še veliko več. Napredek na različnih področjih je neenakomeren, poleg tega nekatere države članice ukrepajo veliko hitreje od drugih« (Barroso 2007).

Je dokument, ki se je osredotočil na desetletno dobo in se opredelil izključno za povečanje zaposlenosti, produktivnosti in socialne kohezije. EU si je tukaj zastavila pet ciljev in prav tako je vsaka DČ pripravila interne cilje. Ta strategija temelji na konkretnih ukrepih. Na seji odbora stalnih predstavnikov, leta 2013 so v sklopu dokumenta o čim boljši izrabi možnosti v okviru mladinske politike pri uresničevanju ciljev strategije Evropa 2020, Svetu EU predlagali sprejetje ukrepov, ki bi vsem mladim pomagale pridobiti spretnosti in znanja, ki jih potrebujejo, da bi lahko izpolnili svojo vlogo v gospodarstvu in družbi, ki temeljita na znanju, vloga pri tem pa je priznana tudi mladinski politiki. Spodbudili so večji poudarek na prakso mladinske politike in vzpostavitvi sooblikovanja mladih pri politiki. Predvsem v praksi vidijo priložnost za neformalno učenje. Vse to pa za lažje vključevanje mladih na trg, v skupnost in povečanje zaposlovanja mladih, ki so v družbi znanja, zaradi samega znanja, pomemben element. Prav tukaj pa se EU zaveda sodelovanja in usklajevanja na nacionalni ravni.

Smernice in alternative so po zgledu dokumentov EU zapisali tudi za državo Slovenijo. Slovenski program za izvajanje Lizbonske strategije je bil izpopolnjen leta 2005, pet ciljev smo preslikali in ovrednotili glede na slovenske številke. Bolj kot evropske dokumente, ki jih razumemo kot smernice in alternative za povečano stopnjo znanja o politiki in državi med mladimi, je potrebno izpostaviti slovenske. Zakon o OŠ, Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju, strategija vseživljenjskosti učenja, obsežen projekt Državljan(stvo) v novi dobi so eni ključnih dokumentov, ki sem jih skupaj preučila in se seznanila z nacionalnimi načrti za doseganje konkurenčne družbe znanja na trgu. Na podlagi raziskanega bom v nadaljevanju konkretno za slovenski izobraževalni sistem podala dve smernici in predstavila alternative za večjo stopnjo vključevanja mladih v politični prostor ter več znanja o politiki in državi.

4.1 Vključevanje vsebin v osnovnošolsko izobraževanje

Šola ima in mora imeti v deželah evropske civilizacije, poleg izobraževalne funkcije tudi vzgojno (Prunk 2006). Dejstvo pa je, da se v nekaterih državah tega zavedajo v drugih manj. Zavedanje pomembnosti odmere časa in prostora političnih vsebin v šoli je lepo prikazano v trajanju izobraževanja, ki je za kar 16 evropskih držav dolgo od 12 do 14 let. Mednarodna analiza ponudi tudi podatek, da se kot samostojni učni predmet politične vsebine predava v 18 državah, v trajanju od 1 do 5 let, med 8 in 15 letom starosti (Pikalo in drugi 2011).

Državljska in domovinska edukacija je pomembna in bi morala v slovenskem šolstvu zavzemati vidnejšo mesto, kot ga zavzema sedaj (Žalec 2006).

4.1.1 Pri predmetu Domovinska in državljanska kultura in etika

Predmet je po zadnji prenovi in potrditvi učbenikov s strani Ministrstva za znanost, izobraževanje in šport (MIZS) zelo dobro preoblikovan v poudarjanje političnih in državnih vsebin, vendar izključno v 8. razredu. Potrjeni so trije učbeniki, vsebinsko se seveda razlikujejo, izberejo pa jih učitelji sami. Tukaj izpostavljam prvo slabost. Moral bi obstajati enotni, in še tega bi morala sestaviti ustrezna stroka, saj je to zelo kompleksni pojem (Golob 2006). Dodajam, da poučevanje tega predmeta ni in ne bi smelo biti le v domeni zgodovinarja. Domovinska in državljanska vzgoja se mora poučevati, in sicer v takšnem zaporedju, saj imajo ljudje od nekdaj svojo domovino, mnogo prej kot so imeli svojo državo. Domovino ljubijo, državo pa lahko tudi sovražijo (Meglič 2004). Dolžnost politike je torej braniti nacionalne interese s pomočjo institucije – šole (Prunk 2006), cilj predmeta DDE pa naj bo oblikovanje samostojnih posameznikov, ki bodo znali misliti s svojo glavo in se bodo zaradi poznavanja osnovnih demokratičnih načel in vrednot želeli odgovorno vključevati v javno in družbeno življenje (Vodopivec 2006). Ne le stroka, temveč tudi osnovnošolci in ostali člani konference o participaciji otrok in mladostnikov iz prve roke opozarjajo, da DDE ne deluje po principu nadgrajevanja ali utrjevanja znanja, temveč je zgolj opisne in šele zadnja leta bolj razlagalne narave. Glede na to, da participaciji osnovnošolcev ni namenjeno toliko pozornosti, v SŠ pa se že srečujejo z nekimi političnimi zbiranji in možnosti sooblikovanja politik, so osnovnošolci izpostavili problem, da se zaradi nezadostnega znanja, ki ga iz OŠ prenesejo v SŠ (kjer ni predmeta, ki bi poučeval politične vsebine), ne participirajo. Mladi so pomanjkanje informacij, nepoznavanje svojih pravic in odsotnost dobrih mentorjev označili kot kršenje pravice do informiranja (DZRS 2014).

Nesmiselno je torej prenavljati učne načrte, ustvarjati dokumente za boljše predavane vsebine o politiki in državi, če v edukaciji spodletimo. Edukacija je namreč vzgoja in izobraževanje (Žalec 2006), in potrebno bi se bilo vprašati, kdo bi sploh pravilno vzgajal in izobraževal. Kako naj vendar predavajo učitelji fizike, naravoslovja idr., če je politika popolnoma svojevrstna sfera in popolnoma ekvivalentna vsem drugim. Smešno bi se zdelo, da bi učitelj slovenščine predaval o matematičnih nalogah, nikakor pa se institucijam ne zdi smešno, da učitelji fizike, gospodinjstva ipd. predavajo o političnih dejstvih. Pedagogi bi se v prvi vrsti seveda morali (do)izobraževati in za njih bi moralo tudi obstajati primerna vrsta izobraževanja in preverjanja, ali vsebino razumejo celostno in ne z vidika zgodovine,

vojaštva, teologije. V dobro otrok ali snovalcev potencialne konkurenčne družbe, h kateri že od Lizbonske strategije strmimo pa bi morali posredovanje znanja zaupati politologom, saj je politologija tudi v enciklopediji opredeljena kot družboslovna znanstvena disciplina (Wikipedija).

4.1.2 Kot samostojni predmet

Zagovarjanje uvedbe samostojnega predmeta v institucije ni nov pojem. Tu in tam pa ga v političnem prostoru omenijo pripadniki različnih interesnih skupin s prav tako različnimi interesi. V DZ ga je denimo v začetku leta 2015 poslanska skupina Nove Slovenije predstavila na nujni seji Odbora za izobraževanje, znanost, šport in mladino skozi prvo točko dnevnega reda Uvedba DDE kot učnega predmeta v SŠ. Tukaj naj omenim, da ime predmeta, ki ga predlagajo ni v neposredni povezavi s predmetom DDE iz OŠ. Nujnost uvedbe pa predstavijo zaradi nujnosti dodatne vzgoje za domoljube. Sklicujejo se na 6. zahtevo Konference o participaciji otrok in mladine, ki sicer res navaja nujnost uvedbe v SŠ ampak z razlago, da je uvedba nujna za pridobivanja znanj in spretnosti. Menim, da je tukaj zahteva mladostnikov razumljena napak. Vzgojo za domoljube lahko izvajajo tisti, ki so domoljubi. V šoli je potrebno vzgojiti posameznike, ki si bodo preko pridobljenega znanja ustvarili stališča in vrednote ter se samostojno izražali v javno-politični sferi. Če se navežem na izsledke raziskave (Pikalo in drugi 2011) ti izpostavljajo nujnost razumevanja teoretičnih znanj, ki so nujni za razumevanje čedalje bolj kompleksnih družbenopolitičnih realnosti. Pri navedbi specifičnih priporočil predlagajo kritičen pristop, začetek poučevanja najkasneje pri 11-ih letih ter nujnost poučevanja družboslovcev (Pikalo in drugi 2006). K vsemu temu pa v zahtevah in priporočilih konference iz leta 2014 težijo tudi mladostniki. Nujnost uvedbe samostojnega učnega predmeta za politične vsebine v OŠ je opredeljena že v predstavitvi tez in raziskovalnega vprašanja na začetku naloge. Ker to ni nekaj novega, temveč primer dobre prakse, ki se na evropskih tleh že izvaja (Pikalo in drugi 2011). Izvajanje v OŠ pa je relevantno zaradi šole kot enega izmed političnih socializatorjev, ki jih je opredelil Južnič (1989, 113–145). Šola je kot politični socializator takoj za družino, ki je najpomembnejši dejavnik primarne socializacije. OŠ pa kot prostor, kjer mladostnik preživi veliko svojega časa tako v primarni kot sekundarni socializaciji, vpliva nanj z vsebino podanega gradiva, utemeljevanjem družbenih in političnih odnosov ter utrjevanjem. Prav tako pa sta šola kot institucija ter učitelj kot skrbnik institucije pri podajanju vsebin opredeljena kot formalna varuha, ki skrbita za pridobivanje veščin in obstoj že pridobljenega znanja, katere bo mladostnik dokončno oblikoval v neformalnem okolju. Da pa bo mladostnik sploh želel

sodelovati v neformalnem okolju in neformalno pridobivati znanja državljanske vzgoje pa je odgovorna objektivno zasnovana vsebina predmeta preučevanja v OŠ, ki temelji zlasti na politološkem znanstvenem konceptu (Zavadlav in drugi 2011). Prav tako, ugotavljajo Pikalo in drugi (2011, 253), moramo, če želimo slediti sodobnim trendom⁶ izboljšati kvalitete in možnosti samostojnega predmeta državljanske vzgoje.

5 SKLEP

Ni mogoče trditi, da znanje v preteklosti ni bilo pomembno, vendar je bila njegova vloga drugačna. Znanje je v sodobnih družbah za posameznika pozicijska dobrina, je pomembna določnica posameznika kot subjekta družbenega delovanja in določnica družbenega razvoja. Prav zato se vse bolj uveljavlja sintagma družba znanja (Barle 2007), ki se oddaljuje od tega, da v šolskem kurikulumu ne sme biti prav ničesar, kar ni neposredno uporabno (Zgaga 2007). Tudi Slovenija je v množici dokumentov, akcijskih načrtov, za doseganje glavnega cilje Lizbonske strategije dobro opravila nalogo ter vzorno preučila posredovanja znanja o politiki in državi na primarni in sekundarni ravni. Opravljene analize so jasno prikazale stanje znotraj države in ponudile primerjavo z evropskim stanjem. Celostno gledano znanje mladih v Sloveniji na evropski ravni (še) ni kritično. Kritični oziroma močno pod evropskim povprečjem so slovenski mladostniki le v nekaterih segmentih. Te kritične točke se odražajo tudi pri nacionalnih preverjanjih v OŠ, kažejo pa se ravno tam, kjer je nujnost poznavanja, razumevanja in utrditve znanj za vstop v javno-politično sfero najvišja. Mladi o politiki in državi še vedno ne vedo niti polovice, apatičnost do politike ne popušča, kljub prizadevanjem stroke. Zdi se kot, da bi politiki svojo dolžnost ustvarjanja aktivnih državljanov sicer opravljala, vlagala v razvoj in inovativne pristope, predstavniki države pa še vedno z enako podpovprečnim znanjem sooblikujejo družbo znanja.

V OŠ bi se skupaj s samostojnim predmetom moral vključiti tudi politolog s funkcijo podeljevanje kritičnih razlag teorij. Vladne in nevladne organizacije bi v sodelovanju morale spodbuditi neformalne oblike državljanske vzgoje, saj bi le s tem oblikovale etično aktivnega in odgovornega državljana (Močnik 2010, Pikalo in drugi 2011, Zavadlav in drugi 2011). Da je to nujno potrebno in najbolj primerno izvesti na ravni osnovne šole je relevantno tako zaradi vloge političnega socializatorja kot razumevanje šole kot edukacije, ki izobrazijo in vzgoji aktivnega državljana. Slovenski izobraževalni prostor mora strmeti k temu, da družbi znanja prispeva mlade s kritičnim, svojevrstnim pristopom in take, ki jim zavest o politični

---

⁶ S sodobnimi trendi je mišljena primerjava z ostalimi državami Evropske unije, ki so (glede na analize) na tem področju uspešnejše.

participaciji ne bo tuja. Mladi za delovanje morajo odkriti, kaj je resnica in kje le-ta prebiva, kot pravi Hegel. Država Republika Slovenija pa jim ob vsej podpori Evropske unije mora to ustrezno omogočiti.

6 LITERATURA

1. Autor, Sabina. 2013. Nevarna razmerja družbe znanja. V *Šolsko polje*, ur. Gril Alenka, 15-35. Slovenija: Slovensko društvo raziskovalcev.
2. Barroso, Jose Manuel. 2007. *Prenovljena lizbonska strategija za rast in delovna mesta dosega rezultate, vendar so potrebne nadaljnje reforme za uspešno delovanje EU v dobi globalizacije: končno poročilo*. Dostopno prek: file:///C:/Users/Uporabnik/Downloads/IP-07-1892_SL.pdf (20. avgust 2015).
3. Barle, Andreja. 2007. *Instrumentalizacija znanja – šole organizacije za hitro dostavo znanja?* Dostopno prek: <http://www.zrss.si/bzid/geni/pdf/barle-clanek-2.pdf> (30. januar 2015).
4. Barle, Andreja in Nada Trunk Širca. 2010. *Pomen izobraževanja v družbi prihodnosti*. Dostopno prek: <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-080-2/023-035.pdf> (4. avgust 2015).
5. Beck, Ulrich. 2009. *Družba tveganja*. Ljubljana: Krtina.
6. Državni izpitni center. 2015 *Statistični podatki*. Dostopno prek: http://www.ric.si/preverjanje_znanja/statisticni_podatki/ (10. julij 2015).
7. --- 2009. *Nacionalno preverjanje znanja: osnovni statistični podatki*. Dostopno prek: <http://www.ric.si/mma/Osnovni%20statisti%C4%8Dni%20podatki%20NPZ%202009/2009061209585605/> (15. julij 2015).
8. --- 2012. *Nacionalno preverjanje znanja: osnovni statistični podatki*. Dostopno prek: <http://www.ric.si/mma/Osnovni%20statisti%C4%8Dni%20podatki%20NPZ%202012/2012062211175988/> (15. julij 2015).

9. Državni zbor Republike Slovenije. 2014. *Zapis ugotovitev ter priporočil in sklepov konference o participaciji otrok in mladostnikov*. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije.
10. Evropska komisija. 2015. *Cilji strategije Evropa 2020*. Dostopno preko: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_sl.htm (11. januar 2015).
11. Gril, Alenka. 2013. Odnos do znanja v družbi znanja. V *Šolsko polje*, ur. Gril Alenka, 9-13. Slovenija: Slovensko društvo raziskovalcev.
12. Gril, Alenka in Eva Klemenčič. 2011. Politična pismenost in družbeno udejstvovanje. V *Medkulturni odnosi kot aktivno državljanstvo*, ur. Lukšič – Hacin Marina, Mirjam Milharčič Hladnik in Mitja Sardoč, 115-127. Ljubljana: Založba ZRC.
13. Gril, Alenka, Sabina Autor, Mojca Rožman in Maša Vidmar. 2013. *Rezultati raziskave Odnos do znanja v družbi znanja*. Dostopno prek: <http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/izobrazevanja/DrZnanja/Odnos%20do%20znanja%20%20kratka%20predstavitev.pdf> (11. januar 2015).
14. Haček, Miro. 2008. *Državlјanska in domovinska vzgoja v slovenskem šolstvu: končno poročilo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. Hegel, Georg Wilhelm Friedrich. 1987. *Fenomenologija duha*. Zagreb : Naprijed.
16. Južnič, Stane. 1989. *Politična kultura*. Maribor: Obzorja.
17. Karba, Pavla. 2013. Kako bralno pismeni smo pri državljanski in domovinski vzgoji ter etiki. V *Bralna pismenost v vrtcu in šoli: teoretska izhodišča in empirične ugotovitve*, ur. Nolimal, Fani in Tanja Novakovič, 251-266. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
18. Kodelja, Ingrid. 2010. O (spo)znanju in znanostih (Platon in Aristotel). *Sodobna pedagogika* 60 (127): 20-37.

19. Kodelja, Zdenko. 2013. Odnos politike do znanja v družbi znanja. V *Šolsko polje*, ur. Gril Alenka, 37-49. Slovenija: Slovensko društvo raziskovalcev.
20. *Lizbonska strategija - Lisbon Strategy*. 2000. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/> (15. julij 2015).
21. Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije. 2007. *Strategija vseživljenjskega učenja v Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/razvoj_solstva/trajnostni_razvoj/strategija_vsezivljenskosti_uce_nja.pdf (8. avgust 2015).
22. Meglič, Andrej. 2006. Zakaj domovinska vzgoja? V *Državlјanska in domovinska vzgoja*, ur. Brle Lakota Alenka in Erika Rustja, 66-70. Slovenska Bistrica: Beja.
23. Močnik, Špela. 2010. *Neformalne oblike državljanske vzgoje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. *Novičnik PI*. 2013. Dostopno prek: http://novice.pei.si/?page_id=121 (11. januar 2015).
25. *Nov začetek za Lizbonsko strategijo*. 2005. Dostopno prek: http://www.arhiv.evropa.ukom.gov.si/fileadmin/dokumenti/dokumenti/lizbona/lizbonska_1.pdf (15. julij 2015).
26. Pikalo, Jernej, Daniel Popović, Maja Bahor, Blaž Ilc, Žiga Vodovnik, Marinko Banjac, Cirila Toplak, Andrej Kurnik, Simona Bezjak, Andrej A. Lukšič, Petra Podobnikar, Maja Turnšek Hančil in Špela Močnik. 2011. *Vsebinski okvir državljanske vzgoje v državah Evropske unije – mednarodna primerjalna analiza*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
27. Prunk, Janko. 2006. Državlјanska in domovinska vzgoja. V *Državlјanska in domovinska vzgoja*, ur. Brle Lakota Alenka in Erika Rustja, 12-17. Slovenska Bistrica: Beja.

28. Republika Slovenija. 2015. *Program reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji*. 2005. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/04_pr-lizbona.pdf (20. avgust 2015).
29. Strategija vseživljenjskega učenja. 2007. Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/razvoj_solstva/IU2010/Strategija_VZU.pdf (20. avgust 2015).
30. Svet Evropske unije. 2013. *Sklep sveta o čim boljši izrabi možnosti v okviru mladinske politike pri uresničevanju ciljev strategije Evropa 2020*. Dostopno prek: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52013XG0803\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52013XG0803(01)) (11. januar 2015).
31. Šimenc, Marjan, Zdenko Kodelja, Darko Štrajn, Janez Justin, Mitja Sardoč, Eva Klemenčič in Mitja Čepič Vogrinčič. 2011. *Razvoj državljanske vzgoje v Republiki Sloveniji: konceptualni okvir in razvoj kurikulumov (državljska vzgoja in etika, družba): zaključno poročilo evalvacijske študije*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
32. Terminološki slovar vzgoje in izobraževanja. 2008-2009. Ljubljana: Agencija za raziskovanje Republike Slovenije.
33. Turnšek Hančič, Maja in Tit Neubauer. 2011. *Kritični pregled mednarodnih študij državljanske vzgoje: raziskovalno poročilo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
34. Učni načrt: *Državljska vzgoja in etika*. 2000. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
35. Učni načrt: *Državljska in domovinska vzgoja ter etika*. 2008. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
36. --- 2011. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

37. Učni načrt: *Sociologija*. 2008. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
38. Vodopivec, Peter. 2006. Državlјanska in domovinska vzgoja. V *Državlјanska in domovinska vzgoja*, ur. Brle Lakota Alenka in Erika Rustja, 38-48. Slovenska Bistrica: Beja.
39. Zavadlav, Aleksandra in Tomaž Pušnik. 2011. *Analiza stanja na področju državljanske vzgoje v Sloveniji*: analiza institucionalnega okvira, teoretskih podlag, učnih načrtov in učbenikov na področju državljanske vzgoje: raziskovalno poročilo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
40. Zgaga, Pavel. 2008. *Ambivalentnost v konceptu: med ekonomijo in utopijo*. V *Vse življenjsko učenje in strokovno izrazje*, ur. Javrh Petra, 55-65. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
41. Žalec, Bojan. 2006. Pomen domovinske edukacije. V *Domovinska in državljanska vzgoja*, ur. Brle Lakota Alenka in Erika Rustja, 70-81. Slovenska Bistrica: Beja.
42. *Wikipedija*. 2015. Dostopno prek: <https://sl.wikipedia.org> (20. avgust 2015).

PRILOGA: Anketni vprašalnik

ANKETNI VPRAŠALNIK

Sem Ines Cvelfer, študentka Analitske politologije na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Za svoje diplomsko delo raziskujem **znanje o politiki in državi med mladimi**. Vljudno Vas prosim, da odgovorite na naslednja vprašanja. Vprašalnik je anonimen. Pri vsakem vprašanju napišite tisto, kar menite, da je ustrezen odgovor. Vaši odgovori mi bodo zelo pomagali pri dokončanju diplomskega dela in študija, za kar se Vam iskreno zahvaljujem.

13. Kateri je najvišji pravni akt v Republiki Sloveniji? _____

14. Kdaj je Slovenija postala samostojna republika? _____ (datum)

15. Kdaj je bila sprejeta Ustava Republike Slovenije? _____ (datum)

16. Kdo ima volilno pravico v Sloveniji? _____

17. Kdo je predsednik: a) države Republike Slovenije: _____ (Ime in Priimek)

b) vlade Republike Slovenije: _____ (Ime in Priimek)

c) državnega zbora: _____ (Ime in Priimek)

18. Koliko poslancev ima parlament? _____

19. Katere tri veje oblasti poznamo? _____

20. Katera je himna Republike Slovenije? _____

21. Kakšen volilni sistem uporabljamo v Republiki Sloveniji? _____

22. Katera je bila prva, uradna slovenska denarna valuta? _____

23. Katera denarna valuta je uradna danes? _____

24. Zakaj se je denarna valuta zamenjala, spremenila? _____

25. Če razmišljate v politološkem smislu, kako bi dopolnili stavek:

Slovenija je _____
_____ država.